

Förslag från förbundsstyrelserna: Tillsätta en utredning gällande en ny gemensam organisationsform för IOGT- NTO-rörelsen

Tillsammans blir vi starkare

IOGT-NTO-rörelsen består idag av fyra förbund som är del av samma rörelse. Förbunden bygger på samma grundsatser och är förenade i den gemensamma visionen om ett nyktrare samhälle. De senaste åren har samtal om ett utökat samarbete mellan de fyra förbunden fått ökat fokus. Uppdelningen av IOGT-NTO-rörelsen i fyra förbund är över 50 år gammal. Nu vill vi utforska en ny gemensam organisationsform.

Målet är att hitta en ändamålsenlig organisering som bättre kan möta de utmaningar som vår nykterhetsrörelse ställs inför, och som dessutom kan stärka rörelsens position. Vi måste förhålla oss till att omvärlden förändras. Genom att agera nu har vi större möjlighet att styra vår framtid. Tillsammans har vi ca 35 000 medlemmar som alla arbetar för samma sak. Detta ger oss en styrka som vi ska utnyttja.

Processen fram till idag

Under 2023 har de fyra förbunden gemensamt drivit ett projekt kallat “Fas 1 - Inriktningen”. Vi har inventerat utmaningar och möjligheter i våra fyra organisationer. Vi har även samlat in behov, förslag och idéer från våra medlemmar, dels i öppna forum där alla varit välkomna att lämna synpunkter, dels från förtroendevalda som representerar medlemmarna i olika verksamheter.

Detta utgör tillsammans viktiga underlag om vad som behöver utredas i nästa steg för att kunna föreslå en ny organisationsform för vår rörelse. Projektet är ett resultat av dialoger i riksstyrelsen och varje förbundsstyrelse har själv fattat beslut om att delta i processen.

Kort kan det redan här finnas skäl att konstatera att det under arbetets gång inte framkommit några juridiska, ekonomiska eller andra hinder för att fortsätta arbetet med att hitta en ny organisationsform för de fyra förbunden. Denna nya organisationsform kan bestå av en eller flera juridiska personer.

Medlemmar och förtroendevaldas inspel

Vi har genomfört gemensamma dialogmöten i rörelsen. Det har också varit möjligt att, med hjälp av framtaget material, genomföra egna dialogmöten i den konstellation som medlemmarna och organisationen önskat. Detta har genomförts i syfte att bjuda in medlemmarna att vara delaktiga i processen.

Vi har också gjort två enkäter. Den första enkäten spreds till alla medlemmar via förbundens webbplatser och den andra enkäten gick ut till ett urval motsvarande 10% av medlemmarna i respektive förbund. Detta för att få ett representativt urval av medlemmar och därmed synpunkter. Enkäterna har kompletterats med en serie djupintervjuer för att på djupet belysa olika kvalitativa frågeställningar

Se bilaga 4a, 4b och 4c för en mer detaljerad beskrivning av resultaten.

Genomförda och föreslagna utredningar

Projektet har gjort en genomgång av avtal, överenskommelser och andra liknande bindande dokument i de fyra förbunden. Målet med denna del av arbetet har varit att få en överblick över olika typer av åtaganden som kan vara av betydelse i det fortsatta arbetet. Särskilt viktigt har varit att identifiera sådana åtaganden som kan ha en direkt bindande funktion (t.ex. vissa typer av stiftelseförordnanden eller längre avtal) och som därför kan påverka arbetet med att hitta en ny organisationsform.

De underlag som granskats kan övergripande sammanfattas i följande kategorier:

- Dokument som kan ändras av kongress eller förbundsmöte (t.ex. stadgar)
- Dokument som kan ändras av förbundets styrelse (t.ex. styrdokument)
- Dokument som kan ändra av ansvarig chef / högste tjänsteperson (t.ex. personalhandbok)

- Avtal som löper längre än ett år har vi inte funnit andra än hyresavtal och eftersom dessa hyresavtal är tecknade internt mellan förbunden föreligger inga egentliga hinder att avsluta dem i förtid
- Ett antal avtal som gäller olika typer av rättigheter (bl.a. avtal med STIM) har noterats, dock löper dessa med korta ömsesidiga uppsägningstider
- De stiftelseförordnanden vi tagit del av synes inte särskilt hårt avgränsade
- Ägande av fastigheter

Vi noterar att ett antal interna (mellan förbunden) och externa avtal kommer att behövas skrivas om (t.ex. olika GDPR-relaterade avtal). Det finns också fall där flera förbund är medlemmar i samma samarbetsorganisationer.

Arbetet har hittills inte funnit några, med undantag av ett, åtaganden som skulle kunna påverka det fortsatta arbetet i någon mer betydande omfattning. Detta handlar om de avtal (certifikat och licenser) och krav på verksamhetens IT-stöd som är kopplade till verksamheten inom Miljonlotteriet. Ej heller detta bedöms i dagsläget utgöra något direkt hinder men kommer att kräva en noggrannare analys.

Se bilaga 5 för en mer detaljerad beskrivning av resultaten.

En fortsatt utredning

Uppdrag

Utredningens uppdrag ska vara att undersöka hur en effektiv och ändamålsenlig organisationsform skulle kunna se ut och utforska olika idéer och förslag kring en sådan ny organisationsform. Utredningen ska även, till kommande extra kongresser/förbundsmöte, presentera ett förslag på en ny organisationsform och en plan för införande av denna nya organisationsform.

Viktigt att poängtera är att en ny organisationsform skulle kunna bestå av en, två eller möjligen flera juridiska personer.

Genomförande

Utredningen genomförs i ett gemensamt projekt (på samma sätt som projektet Fas 1 - Inriktningen). Inom ramen för utredningen kommer dialoger med medlemmar, förtroendevalda och anställda att genomföras. Arbetet sker i nära dialog med samtliga förbundsstyrelser. Arbetet ska präglas av nyfikenhet och utforskande

samtal kring hur vi organiserar oss så effektivt och ändamålsenligt som möjligt för en nyktrare värld.

Övergripande direktiv

Förbundsstyrelserna föreslår baserat på lärdomarna och analysen från arbetet i projektet "Fas 1 - Inriktningen" att utredningen får följande övergripande direktiv:

- Skapa förutsättningar för en stark organisationsform som möjliggör mer verksamhet
- Skapa förutsättningar för en organisationsform som ger rörelsen mer genomslag i samhället
- Skapa förutsättningar för hållbara och lustfyllda möjligheter för ideella engagemang i rörelsen
- Skapa förutsättningar för barns och ungas demokratiska inflytande och ungas möjlighet att vara med och leda organisationen

När vi skapar en ny organisationsform kommer vi särskilt att beakta de ekonomiska och juridiska aspekterna:

- En ny organisationsform ska vila på en stabil och långsiktig finansiering
- En ny organisationsform ska göra det möjligt för rörelsens olika verksamhet att ingå i relevanta samverkans- och paraplyorganisationer (t.ex. scouternas möjlighet att fortsätta bedriva scouting och verka inom Scouterna och ungas möjligheter att verka inom ramen för LSU)
- En ny organisationsform ska i möjligaste mån inte minska IOGT-NTO-rörelsens inflytande i andra organisationer där någon eller några av förbunden är huvudman, medlem eller på annat sätt förmånstagare (t.ex. Stiftelsen Ansvar för Framtiden, CAN, NBV m.m.)
- En ny organisationsform ska beakta och ta tillvara på de juridiska åtaganden och möjligheter som finns inom dagens organisationer (t.ex. licens för lotteriverksamhet)
- En ny organisationsform ska ha möjlighet att söka verksamhets- och projektstöd för specifika målgrupper inom rörelsen (exempelvis barn och unga)

Varför väljer vi att utforska en ny gemensam nykterhetsorganisation?

Se varje organisations varför i separat text.

Avslutning och förslag

Förbundsstyrelserna i NSF, Junis, UNF och IOGT-NTO föreslår, med ovan avgivna beskrivning och motivering inklusive bifogade underlag, att vi tar nästa steg på resan att skapa en starkare nykterhetsrörelse.

Förbundsstyrelsen för NSF/Junis/UNF/IOGT-NTO föreslår kongressen/förbundsmötet besluta:

att under 2023-2024 utreda en ny gemensam organisationsform i enlighet med direktiven ovan samt ge förbundsstyrelsen i uppdrag att besluta om och kalla till extra kongress /förbundsmöte under 2024 för att fatta beslut om ny organisationsform

Varför väljer Junis att utforska en ny gemensam nykterhetsorganisation?

På varje kongress och i många andra Junissammanhang diskuteras samarbetet med övriga IOGT-NTO-rörelsen. Många ledare vill se mer samarbete, och en del är frustrerande över bristerna i samarbete och samordning mellan oss fyra organisationer.

Från Junis ser vi stora möjligheter med en ny organisationsform. Vi tror att förutsättningarna för samarbete kan öka. Samarbete kring exempelvis verksamhet, rekrytering, ledarutveckling, utbildning och styrelseansvar.

Junis befinner sig på många sätt mitt i IOGT-NTO-rörelsen. När medlemmarna blir för gamla för Junis, då önskar vi att de går vidare till UNF eller NSF. Alla våra ledare är medlemmar i UNF, NSF eller IOGT-NTO, det är ett absolut krav vi ställer. Och just detta kan vara en pedagogisk utmaning. När vi rekryterar nya ledare börjar vi förstås med att förklara vad Junis är. När de förstått det och är redo att engagera sig – då går vi vidare till nästa steg, att förklara varför de ska bli medlemmar i en annan organisation.

För en del av ledarna är engagemanget i Junis det som gör att de över huvud taget är medlemmar i rörelsen, medan andra har sitt huvudsakliga engagemang i ungdoms- eller vuxenverksamhet och bara gör enstaka insatser hos Junis. Vårt mål är förstås att många ska vilja göra insatser för barn. Samtidigt önskar vi att medlemskapet i den andra organisationen ska ge våra ledare ett mervärde. Då tror vi att de blir nöjdare och stannar längre, vi tror också att de kan bli bättre ledare med en djupare förankring i rörelsen. Det kan handla om att man kan delta i utbildningar och verksamhet, att man kan engagera sig på andra sätt än det som Junis erbjuder, att man kan hitta ytterligare ett sammanhang där man stärks i sin nykterhet och i sitt medlemskap, att man känner gemenskap och har kul.

Under många år har vi i Junis pratat om att familjeverksamhet är en möjlighet att möta nya grupper av medlemmar. Föräldrar som vill engagera sig tillsammans med sina barn för att de har så lite tid och vill skapa gemensamma upplevelser tillsammans med sina barn, föräldrar som inte riktigt förstår poängen med det svenska föreningslivets envisa åldersuppdelning, barn och föräldrar som känner sig tryggare och tycker att det är roligare om de får komma tillsammans till en härlig verksamhet. Vi tror att vi i utforskandet av en ny organisation kan hitta nya spännande former för familjeverksamhet inom rörelsen.

I Junis barnplattform slår vi fast ”Att gå med i Junis som barn ska vara som att ge sig ut på en resa – från den första aktiviteten till att utvecklas med Junis och vilja stå för våra grundsatser. Helst fortsätter resan med att barnet även efter Junis-tiden engagerar sig för en bättre värld.” Vi tror att IOGT-NTO-rörelsen gemensamt behöver bli bättre på att ge barn möjlighet både att utmanas och att känna sig hemma i ungdoms- och så småningom vuxenverksamhet.

Junis upplever att det idag finns olika slags glapp inom IOGT-NTO-rörelsen. Det finns geografiska områden där ingen av de fyra organisationerna finns, trots att vi på just den platsen borde vara starka, för det är där vi behövs som allra mest. Det finns generellt åldersgrupper där vi har alldeles för få medlemmar. På vissa orter och i vissa stadsdelar saknas någon av våra organisationer eller vi saknar verksamhet för en viss åldersgrupp. Det leder till att vi inte fullt ut tar tillvara det arbete som rörelsen redan gör där. Till exempel kan det handla om att det på orten inte finns någon verksamhet för barn i mellanstadieålder, och det gör att vi tappar medlemmar innan de skulle ha möjlighet att gå med i UNF. Ett gemensamt ansvar för att täppa till glappen skulle gynna oss alla.

När rörelsen bedriver ett socialt arbete eller ett påverkansarbete, då borde det oftare kunna ske oavsett vilken ålder organisationen fokuserar på. Varför är alkoholmonopolet viktigt? Varför ska vi se till att det är svårt att börja använda narkotika, och lätt att sluta? Varför behöver alkoholnormen utmanas? Vem kan behöva stöd på grund av någon annans beroende? Vit jul är nog det starkaste ”varumärket” IOGT-NTO-rörelsen har, med hög kännedom och positiv koppling. Kampanjen engagerar också många utanför vår egen medlemskår. Hur har vi lyckats med det? Jo, delvis för att vi har kraftsamlat, hela rörelsen tillsammans. Det är ett gott exempel på vad vi kan åstadkomma när vi samarbetar.

När de ekonomiska intäkterna blir mer osäkra, och ideella krafter åter måste bära en större del av IOGT-NTO-rörelsen, då behöver vi använda våra gemensamma resurser på allra bästa sätt. Det gäller inte enbart ekonomiska resurser, utan även fastigheter, medarbetare, kompetens och ideell tid och kraft. Vi tror att vi i utforskandet av en ny organisation kan hitta många samordningsvinster.

I en värld och en tid då våra grundläggande värderingar demokrati, solidaritet och nykterhet känns allt viktigare att försvara, behöver vi samla våra krafter för att hjälpas åt att vrida samhället rätt. Barn, ungdomar och vuxna kan stärka varandra i kampen för en bättre värld. När vi blir starkare och använder alla våra resurser på bästa sätt, då kan vi i ännu högre grad uppnå våra långsiktiga mål. Därför vill Junis utforska möjligheterna med en ny gemensam nykterhetsorganisation.

Varför väljer IOGT-NTO att utforska en ny gemensam nykterhetsorganisation?

Initiativet till att inleda denna process om att föreslå att undersöka en ny, gemensam organisationsform gjordes gemensamt av förbundsstyrelserna i de fyra förbunden. För IOGT-NTO och den verksamhet vi vill bedriva i framtiden ser vi stora möjligheter med en ny gemensam organisationsform.

För det första - IOGT-NTO-rörelsen är starkare tillsammans

Summan av vår rörelse är större än de enskilda förbundens verksamhet. Tillsammans når vi ut brett till flera olika åldrar och verksamhetsinriktningar. Dessa verksamheter gynnas av att vara del i en större helhet och ger oss större kraft att påverka för en nyktrare värld. Vi ser nu en vilja att tillsammans med de andra förbunden knyta oss närmare varandra såväl organisatoriskt som ideologiskt och verksamhetsmässigt. Vi tror att det finns en stor potential i denna vilja. Verksamheterna i våra fyra förbund står inför samma förändring och likartade utmaningar. Om svaren på våra utmaningar söks på fyra olika håll, finns det en överhängande risk att det leder till att rörelsen blir spretig och splittrad, i stället för en stark och enad kraft. Därför ser vi ett stort värde i att svaren söks gemensamt i en ny, gemensam organisationsform.

För det andra - Vi kan möta framtidens utmaningar i en ny gemensam kostym

Det nuvarande sättet som vi organiserar vår rörelse är över fem decennier gammal. Den kostym vi har idag togs fram i en tid då vi som rörelse, samhället runt omkring oss och förutsättningarna för ett ideellt engagemang såg helt annorlunda ut. Dagens sätt att organisera IOGT-NTO har relativt tungrodda strukturer, där mycket energi och resurser behöver läggas på administration, styrning och samverkan med de andra tre förbunden. Inte minst blir detta tydligt när vi under de senaste åren minskat i intäkter. Förbundsstyrelsen vill se en utveckling där vi lägger en större andel av våra resurser och vårt engagemang på verksamhet och mindre på intern samordning och byråkrati. Under vår långa historia har vi tagit flera stora omtag kring vår egen organisering i takt med att världen förändrats. Det är hög tid att tillsammans med de andra förbunden se över hur framtidens gemensamma organisationsform kan se ut anpassat efter dagens förutsättningar.

För det tredje - Nystart med en organisationsform fokuserad på verksamhet

Förbundsstyrelsen tror att genom att knyta rörelsen samman kan vi fokusera mer på verksamhet och skapa nya ändamålsenliga strukturer anpassade efter dagens förutsättningar. Förbundsstyrelsen ser också att den traditionella uppdelningen i flera olika förbund utifrån verksamhetskategorier och ålder skapar onödiga hinder. Nya rörelser har sällan samma uppdelning just av den anledningen. För många av IOGT-NTO:s verksamheter är åldersintegrering både naturlig och önskvärd, t ex inom den familjeverksamhet som bedrivs i många föreningar. Övergångar mellan barn-, ungdoms-, och vuxenverksamhet kommer alltid att innebära utmaningar men en gemensam organisationsform skapar nya möjligheter att underlätta övergångar. Vi tror också att rekrytering av nya medlemmar förenklas genom att hela organisationen kan profileras på ett tydligare sätt där inte ålder är den viktigaste indelningen. Samtidigt ser vi att engagemang inom exempelvis påverkansarbete, som inte är beroende av att man tillhör en viss ålder eller verksamhet, blir mindre kraftfull med den indelning vi idag har. Genom skapande av en ny gemensam organisationsform kan vi således frigöra mer engagemang för en nyktrare värld.

Varför väljer NSF att utforska en ny gemensam nykterhetsorganisation?

NSF står inför stora utmaningar den närmsta tiden, vi har ett ständigt minskande medlemsantal och därtill ett förändrat läge när det kommer till ideella engagemang.

När förbundsstyrelsen har samtalat om dessa utmaningar finns det inte bara en möjlig lösning, utan det kan också finnas flera möjliga. Att vara en del en ny gemensam nykterhetsorganisation är inte alls självklart, men att vara med och utforska är ett sätt för oss att ta reda på det. Att stå ensam är svårt och att dessutom göra det när tiderna är svåra är nästintill omöjligt.

Som förbund har vi en unik identitet som skiljer sig både från Scouterna som riksorganisation och från resterande av IOGT-NTO rörelsen. För NSF är det viktigt att hela tiden se till det identitetsskapande aspekten i vårt arbete, något som vi har uppfattat att alla fyra förbunden i rörelsen är enade om skall få utrymme, men även att värna vår scoutmetod och den demokratiska processen ifrån ung ålder.

Idag så vet vi för lite av vad IOGT-NTO-rörelsen vill och hur en framtida organisation kan se ut, vilket också gör att vi är en viktig faktor i att delta och påverka den organisationen att fungera efter scoutingens särart.

När Scouterna blev en organisation och NSF valde att stå utanför var det med bakgrund att vi kände oss som en fortsatt viktig del av nykterhetsrörelsen, men vi ville inte heller lämna Scouting, resultatet blev en samverkansorganisation. I arbetet med att utforska en ny gemensam nykterhetsorganisation är detta ett av de viktigare direktiven som har lämnats till utredningen att organisationen ska kunna ha ett samverkansavtal eller motsvarande med Scouterna för att de medlemmar som vill och den verksamhet som behöver det ska få fortsätta att få identifiera sig och bedriva Scouting.

Förbundsstyrelsen ser att vi tillsammans som förbund behöver enas kring att det finns utmaningar som vi behöver ta tag i. Även om vi idag inte är överens om vilken som är den rätta vägen, så behöver vi hitta långsiktiga lösningar och där tror vi att en lösning kan vara att göra det i samråd med de andra förbunden i rörelsen. Genom att vara med och utforska är vi med och skapar en möjlig långsiktig lösning på de utmaningar som finns. Samtidigt som vi som förbund faktiskt enas kring de utmaningar som vi står inför. Vad sedan denna utredning mynnar ut i, är ett senare beslut och den stänger på inga vis några vägar för oss i detta skede.

Varför väljer UNF att utforska en ny gemensam nykterhetsorganisation?

I många år på alla nivåer inom UNF har det diskuterats om hur vi kan samarbeta mer inom rörelsen. Det finns många vinster i att börja samarbeta mer där vi kan underlätta och göra övergångarna mer smidiga, dela erfarenheter, bilda och inte fightas om varandras medlemmar och vart de engagerar sig.

Vi är idag fyra väldigt skilda organisationer i sin verksamhet men med rötter i samma rörelse. UNF är en ungdomsorganisation och därför kommer vi alltid sträva efter att lyfta ungdomar. I det arbetet är särskilt ungas rätt till demokrati, organisering och egna utrymmen viktiga, både idag och i framtiden. I vilken form rörelsen än tar sig kommer det alltid att fortsätta vara viktigt att lyfta unga, vi är framtiden.

När de ekonomiska förutsättningarna blir än mer osäkra och de ideella krafterna åter måste bära en större del av IOGT-NTO-rörelsen behöver vi se över hur vi använder gemensamma resurser på ett effektivt sätt. Det gäller inte enbart ekonomi utan även fastigheter, medarbetare, kompetens och ideell tid och kraft. Detta för att vi ska kunna lägga vår tid på det som står oss närmast, verksamheten och medlemmarna.

I en värld och en tid då våra grundläggande värderingar demokrati, solidaritet och nykterhet är allt viktigare att försvara, behöver vi samla våra krafter för att hjälpa åt att vrida samhället rätt. Barn, ungdomar och vuxna kan stärka varandra i kampen för en bättre värld. När vi blir starkare och använder våra gemensamma resurser på bästa sätt, kan vi i ännu högre grad nå vår vision, en demokratisk och solidarisk värld fri från droger.